

rusk. četrtlet in soloto
ahaja in velja v Mari-
bora brez pošiljanja na
dom za vse leto 8 gl. — 1.
na pol leta . . . 4 . . . — 1.
na četrt leta . . . 2 . . . 29 . . .
Po pošti:
za vse leto 10 gl. — 1.
na pol leta . . . 5 . . . — 1.
na četrt leta . . . 2 . . . 60 . . .
Prodajstvo in opravnništvo
na stolnem trgu (Dom-
plate) hiš. št. 184.

SLOVENSKI NAROD.

Oznani:
Za navadno dvestopen-
vrsto se plačuje
6 kr., če se tiskne 1krat.
5 kr., če se tiska 2krat,
4 kr., če se tiska 3krat-
veče pismente se plaču-
jejo po prostoru.
Za vsak tisek je plačil-
nolek (štampilj) za 30 k.
Rokopisi se ne vračajo,
dopisi naj se blagovoljno
frankujejo.

Št. 32. V Mariboru 16. marca 1869. Tečaj II.

Neposredne volitve državnih poslancev.

I.

V Ljubljani 12. marca 1869. —

V drugem občenem zboru „Slovenije“ 20. januarja t. j. je dr. Costa razlagal hude posledke, ktere bi imele neposredne volitve državnih poslancev za nas Slovence, in sploh za vse dežele, ktere si želé avtonomijo svoje ožje domovine, t. j. svoje kronovine ohraniti. Če človek le pomisli, kdo so tisti možje, ki so prvi začeli direktne volitve državnih poslancev na dan tlačiti, razumljivo mu bode, da nam take volitve nikakor ne morejo koristne biti. Čestitim bralcem „Slov. Nar.“ je znano, da je v ljubljanskem deželnem zboru c. kr. finančni pravdosrednik pl. dr. Kaltenegger predložil, naj se vpe-
ljajo neposredne volitve. Narodna večina deželnega zbora je precej spoznala kake posledke bi direktne volitve državnih poslancev za našo deželo imele, ter je tudi kar naravnost Kalteneggerjev predlog zavrgla. Ne upam si trditi, da bi bil dr. Kaltenegger ta predlog stavil iz ljubezni do slovenskega naroda, da si tudi ni v deželnem zboru proti slovenski narodnosti in njenim braniteljem divjal in razgrajal kakor nekteri drugi; ali iz tega se še nikakor ne da soditi, da bi on za Slovence drugo čutje imel, nego njegov dobri prijatelj K. Dežman. Dr. Kaltenegger si je s svojim vljudnim, mirnim vedenjem pridobil spoštovanje, ktero se možem take vrste povsod skazuje, zau-
panja slovenskega naroda si pa še ni pridobil, pa si ga bo tudi težko kedaj, ker le predobro je znano, da je dr. Kaltenegger poglavitna podpora nemško-konstitucionalnemu društvu; kako presrečno pa to društvo Slovence ljubi in koliko se trudi, jih kar najnaglej materi Tvetoniji v naročje posaditi, tega je cela naša dežela tako do dobrega prepričana, kakor vrele ljubezni Magjarov do njihovih potlačenih bratov Hrvatov itd. — Ker dr. Kaltenegger — ju predlog za neposredne volitve ni obveljal v deželnem zboru, poi-
skal mu je drugega zavetja — v konstitucionalnem društvu; tam se ve da je našel tako plodovito zemljo, da so se srca vseh društvenih privržencev zanj vnela, napravila se v imenu konstitucionalnega društva prošnja na državni zbor za vpeljavo neposrednih volitev državnih poslancev. Res je to velika predznost, da društvo, sestavljeno iz takih elementov, peticionira zaupljivo direktnih volitev, kterih naša slovenska dežela nikdar zahtevala ni, dobro vede, da bi jej bile le na kvaru in pogubo. Naj tudi jaz razložim svoje mnenje o tej stvari, ki zdaj toliko hruma dela po nemških časopisih.

Prvo vprašanje je: kaj bi bilo potem z deželnimi zbori in koliko upljiva bi imeli potem deželni poslanci še na vzajemne državne zadeve in na obravnave v državnem zboru? — Deželni zbori bi na vzajemne državne zadeve čisto nobenega vpljiva več ne imeli, ker za posvetovanje o vzajemno-državnih rečeh bi bili posebni neposredno voljeni državni poslanci, kteri bi v deželnih zbori ne imeli nič opraviti, ki bi se torej ne vdeleževali obravnav deželnih zborov, njim bi tedaj tudi ne moglo biti dosti mar za deželne zborove, pa tudi ne za to, da zadobe sklepi deželnih zborov vladno potrjenje, ker bi neposredno voljeni državni poslanci ne pomagali tudi sami deželnih postav delati; oni bi považevali sami sebe za bolj imenitne, nego deželne

poslance; oni bi se gotovo ne stavili dosti v bran ali pa nič, ko bi vlada nasvetovala, naj se odvzamejo deželni zboru nekatere postavodajske pravice, ter da se te uvrsté pravicam državnega zbora. Saj se je že v našem zadnjem deželnem zboru med narodno in nemškutarsko stranko večkrat zaradi tega hud prepir vnel, ali je deželni zbor opravičen ktero stvar sam ob-
ravnavati in o njej določevati ali ne; naime se je to godilo pri razpravah o prenaredbi deželnega volilnega reda in pri posvetovanji postave šolskega nadzorovanja. Vsi oni poslanci, kteri so pri omenjenih razpravah trdili, da ti predmeti ne spadajo v področje deželnega zbora, so glavovali tudi za dr. Kalteneggerjev predlog, za neposredne volitve državnih poslancev; to se vé da je dr. Kaltenegger sam tudi ravno tako glasoval. To pa kaže dosti očitno, da je vlada sama (se ve da na tiem) sprožila vprašanje neposrednih volitev državnih poslancev, ker je ces. kr. uradnik dr. Kaltenegger ta predlog stavil. — Ti možje že zdaj, ko še v deželnem zboru sede, skušajo pravice deželnega zbora kratiti, pravice državnega zbora pa razširjati. Kaj bodo pa počeli, ko bi po neposrednih volitvah v državni zbor prišli? — Skušali bi gotovo v državni zbor priti in tudi bi vsaj nekteri izmed njih — po različnih nam dobro znanih potih, po neposrednih volitvah državni poslan-
ci postali. To se vé da bi oni ne bili pravi zastopniki slovenskega naroda, kakor se ne da trditi, da so slovaški magjaroni zastopniki slovaškega naroda v magjarskem državnem zboru v Pešti. Ali za to našim dualistom nič ni mar, kakor sedanji večini državnega zbora ni ravno preveč mar za to, ali je ve-
čina narodov z ravnanjem državnega zbora na Dunaji zadovoljna ali ne, da le ofi-
cielni in oficiozni časniki po svetu tribojo in lažejo, kako je naša se-
danja dualistična ustava avstrijskim narodom od dné do dné bolj všeč, pa je dobro, — za to se pa še ne zmenijo ne, koliko redaktorjev je bilo že za-
rad te dualistične ustave obsojenih, in da samih českih vrednikov se sedaj 15 za to pokori, ker jim domoljubje in značanstvo ni pripuščala, novi eri slavo prepevati.

Ozir na zadnje čase slov. politike.

(Dalje.)

Res je, da oportunci zmote svoje več tajiti ne morejo; res je, da je na pr. poslanec dr. Bleiweis v ljubljanskem deželnem zboru po dualizmu prav dobro mahal, očitaje mu, da ni okrepčal Avstrije, ker je le z Magjari „aus-
gleich“ delal, nam Slovincem in Slovanom sploh pa naložil še več bremen, naklonil se hujo nevarnost narodnosti naši, da je isti poslanec imenoval §. 19 puhlo frazo brez veljave, dokler se Slovencev na vsako stran opravičena želja po političnem zedinjenji ne uresniči; res je, da je tudi poslanec Svetec v reichs-
rathu tožil, da je sedanja vlada le v teoriji liberalna, v djANJI pa neli-
bralna, zlasti kar se Slovanov tiče, da nemško časnikarstvo Čeha, ki seda-
njega nenaravnega stanja odobriti ne morejo, silno grdo napada, pa mu se nič ne stori, a českomu časopisu da se zdaj, ko se pravi, da so se naše razmere zboljšale, kazni prisojajo, o kakoršnih se za Bachove in Schmerlin-

Listek.

Narodopisne slike iz našega naroda.

III. Vinski običaji.

(Dalje.)

Poleg ljubezni se gotovo ni nobena stvar toliko opevala in toliko čestila nego vino. Že oče Homer imenuje vino pijačo — ki skrbi odganja. Njegovi junaki so vino bogovom na čast žrtvali, pa tudi sami radi pili. Horacij ga je gotovo tudi rad požiral, kajti drugače ne bi bil tolikokrat falernoveca v svojih odah imenoval. Naš narod ima nerazumno mnogo na-
pitnih in drugih pesmi, ki vino časte. Naše vinske narodne pesmi niso nikoli prostopašne, razposajne, razuzdane, ampak ravno nasprotno so zmerom nadihnene neke pobožne zahvalnosti, za dar božji, kakor se vino v narodnih pesmih sploh imenuje. Prav navaden refrén je: „Nikdar ne pozabimo — da Bog nam ga da.“ Med vini, ki se v naših narodnih pesmih česte, se navajajo posebno: rebulja, vipavščina in beržanka. Naš vinšćak ima poln koš lepih rekov, s kterimi svoje vino hvali. Z ničem se mu ne boš tako zameril, nego s tem, če njegovemu vinu ugovarjaš. Njegovo vino je zme-
rom sladko, in zato tudi teče prav gladko. Le pij ga — prigovarjal ti bo — ne boš se nad njim zadavil ne, saj nima kosti. Če boš pil vince rdeče, boš imel ličve cveteče. Bolj boš pil, bolj boš živ. Kot superlativ pa pravi, moje vino bi celo angeljci pili, če bi usta imeli. Njegov pregovor je: kdor ne pije vina, živi kakor živina. Moje vino je bolje nego bog — je enkrat en vinšćak djal, ter v dokaz tega pristavil: če moje vino komu pamet vzame, mu je opet povrne, komu jo je pa enkrat bog vzel, temu je ne da več na-
zaj. Svet hvali stare ceste, stare prijatelje, staro vero, in star denar, naš vinšćak pa poleg tega še hvali stare krčme, staro mero in pa staro vino. Voda, pravi, ni dobra ne če na njivi stoji, ne če v črevelj pride, naj manj pa če se v očeh kot solza prikaže. Vino se rabi pri vsaki sv. maši, pa tudi

ni krsta, ni poroke, ni sedmine, ni fureža, ni veselega društva brez vina. Vino je moška, je junaška pijača, voda je pa za žabe in pa — za babe. Iz vina se naredi rdeča kri, iz vode pa — pri teh besedah se vinšćak šaljivo namuzne, in čez nekoliko trenutkov dodane: nečem reči kaj! Vino jezike razvezuje, razvozlan jezik srce razkriva, razkrito srce pa golo resnico kaže, in če je v vinu resnica, potem mora logično biti v vodi laž. Dokler so naši ljudje vino pili, so bili veseli, odkar so se pa v pivo in celo v žganje spu-
stili, izgubili so veselje, pa tudi marsiktero čednost.

Na Štajerskem se najbolj čista vino cekinaste barve, kranjski Goranjec pa štima le tistega, ki je visoke barve, najljubša mu je pa črnina. V Za-
grebu sem imel večkrat priložnost kranjske vinske kupce opazovati. Njim je vsako vino po všeči, če je le sladko in pa visoke barve. Vinska kupčija v Zagrebu je skoz v židovskih rekah, in če žid nicaj nima črnine, drugo jutro je gotovo ima če kupec za njo praša, kajti noč je vino pobarvala, „pak onda daj, plati Kranjce!“ Naš vinšćak je celo zadovoljen, če le ima kruha pa vina za svoje življenje in res se po vinskih krajih nahajajo poedinci, ki po pol leta skoraj nič drugega ne povžijejo nego kruh pa vino, in pri takem življenji so čili in zdravi.

Vsa naša vina niso vina prve vrste; gotovo je, da je veliko tudi čvičev med njimi. Morebiti bo nemški učni jezik na mariborski vinog-
darski šoli grenec iz slovenskih pregnal! Na Štajerskem pitajo s čvičkarjo posebno tista vina, ki okolo Laškega trga rastejo. O tem vinci bi se moglo po pravici reči, da morajo tistega trije možje držati, ki se ga podstopi piti. Potem pa, ko ga je prvo kupo skoz požiralo potisnil — druge se gotovo ne bo več doteknil — se mu bojda vsi lasje po konci vzdignejo, tripalnice se mu krčevito skupaj stisnejo, lice se v strašne gube vhere, z glavo nehoté strese, ko da ga je električna iskra zadela, s zobmi zaškrtné in trikrat po-
skoči, pod nogti mu mrgolinci mezgole, in v peti mu čudno zvoni. Pravijo, da laško vino pivcu trebuh pregrize, če se potem, ko ga je pil vleže, in na zmerom na isti strani leži. Če pa kdo polno čuturo pod glavo dene, in na čuturi zaspi, ta znori. Če se psu samo tri kapljice na rep vlijejo, beži ko

gove vlade ni čulo; tudi Slovence — tožil je g. S. — napadajo dunajski listi brez kazni z brezprimerno neobzirnostjo, če se pa Slovenci le branijo, jih kot hudodelnike ostro sodijo in obsodijo. Kakor je iz tega razvidno, priznavajo torej že oportunci naši sami, da se je Avstriji in Slovanom iz dualistične moke slab kruh spekel, in da ni iz nje boljšega pričakovati: ali mesto da bi zmoto svojo poravnali jeli, ne nehajo držati se trdovratno nepraktične politike, v katero čedalje bolj naprej rijejo. Od začetka je vsaj dr. Toman v sedanjem „reichsrathu“ véasi malo zaropotal, n. pr.: „če hočete mirno spravo z narodi imeti, ni dosti, da se spravite le z Ogrji, treba je tudi z nami sprave“; zdaj pa on in drugi slovenski „federalistični“ poslanci k večjemu za mirno spravo s Čehi ali Poljaki véasi še kako besedico črhnejo, slovenskih zadev pa nič več ne omenjajo, ko da bi Slovenci vsled „nove ustave — nove sreče“ v državnem obziru že vse v obilnosti imeli, kar nam gre in kar si želimo. S prva so „Novice“ še pisale: „če se tudi v državopravnem obziru dualistom uklonimo, stojimo vendar v finančnih in sploh gospodarskih zadevah med tisto stranko, ki si je na zastavo svojo zapisala besedo: „ne moremo“; ali ko je prišla denarna nam toliko neugodna poravnava na vrsto, so tudi mnogi slovenski poslanci in med njimi, če se ne motim, tudi g. Svetec — za njo glasovali; ravno tako pozneje, ko so se Cislajtancem zbog trme magarske stari davki povikčevali in se novi kuponski davek (1/2 drž. bankrota) napravljali, kakor tudi zdaj, ko so sklenili iz cele Avstrije tako rekoč „k. k. Militärgrünze“ napraviti, so tudi slov. poslanci za to novo „srečo“ glasovali in tako na poteptanem federalizmu čedalje bolj množili svoje „soglasje“ z dualistično politiko; — a federalističnega programa nepremakljivo (?) držeče se „Novice“ in še dandanes ne upajo ni besedice jim zaradi tega ziniti, in še zmerom staro pesem krožijo o njih previdnem, modrem, praktičnem, nesebičnem in kot zlato čistim rodoljubji. Se li ne pravi s takim Pilatuzevim umivanjem in s tako za narod naš toliko nepraktično in neoportunsko modrostjo malo preveč predrzno grešiti nad potrpežljivostjo in tako imenovano politično nezrelostjo slov. naroda? Čas je torej, skrajni čas je že, da se poslanci naši oportunistu odpovedo hvalo svojega 19. §. opusté ter ga nehajo podpirati. Naj nehajo smelo zidati na potrpežljivost, nevednost ali nemarnost slovenskega ljudstva; naj se nikar ne ponašajo, da, ker jih je narod slovenski zavoljo njih poprejšnjih zaslug že drugič in tretjič za poslance si izvolil, ostanejo zmerom ljubljenci njegov. Naj nikar ne mislijo, da jim res kdo veruje, ako nam pojejo svojo pesem o „novi sreči“. Ne dá se sicer tajiti, da je ljudstvo naše v političnem in narodnem oziru še sploh prenemarno in prenevedno, da si ne zna prav pomagati, da ne ume še prav dobro politične in narodne sreče ali nesreče od daleč še zapazovati in prve neumorno loviti, a druge se po postavnem potu na vso moč braniti in ogibati, sicer ne bi bilo nikdar tako odveč prizanesljivo z oportunci ravnalo. Če bi se pa oportunisti slov. poslanci kamorkoli po slov. deželi potrudili, bi v vsakem kotu lahko zredeli in se lahko do sita prepričali, kako ljudstvo naše sodi o novi sreči, ki se še množiti ni mogla, ker to, česar ni, se množiti ne more; zvedeli bi, da se dr. Toman, Svetec, Črne in drugi slov. oportunci v tem oziru nič več ne hvalijo, temveč tudi od našega priprostega ljudstva že očitno grajajo.

Kdo bi se potem čudil, ako naša reč slabo napreduje ali ako tenkousesni politiki celo skeptajo, da naša narodna pozicija vidno izgubljeva tla pod seboj ne le v Ljubljani, ampak tudi drugod po deželi? — Kdo bi se čudil, ako so vsled tega mnogi kranjski Slovenci, ki so že od nekdaj znani kot iskreni narodnjaki in ki so zlasti pri predlaskih volitvah tudi v djanji to sijajno dokazali, zdaj tako razbegani, da nevoljni pripovedujejo, da se prihodnjih volitev, če bodo še kakove doživeli, še vdeleževali več ne bodo, češ, da ne vedo, na koga ki se še zanašali, ako je najboljšim slov. rodoljubom na soglasji z nemškimi dualisti več ležeče kakor na soglasji s Čehi in svojimi lastnimi volilec in ako hvalo Nemcev več obračajo nego hvalo naroda

da bi bil strah božji za njim. Na Koroškem neki raste tekmeč laškega vina. Jaz ga nisem nikoli ne videl ne pil, pa čul sem, da je s svojim grencem nekega španskega kralja bolezní ozdravil, ki je popreje vse doktorje za norca imela.

Poglejmo si kmečko vinsko društvo. Petnajst pilarjev je stopilo v krčmo. Ko so svoje široke pile in dolge toporišnice v kot za peč postavili, in svoje bisage pod klopi zmetali, vsedelo se okrog mize. Utrujeni so dolge hoje, kajti vračajo se iz slavonskih šum. Jeseni, kader v Slavoniji gredo, po krčmah navadno ves svoj trošek dolžni ostanejo, časih jim mora krčmar še celo z gotovino pomoči, kader pa pomladi nazaj gredó, do zadnje pičice vse poravnajo, in da svojo hvaležnost skažejo, kolikor mogoče veliko trošijo. Oni so kakor žrjavi, jeseni gredo v celih tropah iz domovine, pomladi se pa zopet vračajo. Vsi so koreniti Slovenci, večidel jih je iz ribniškega okraja doma. Vsak ima kak stotinjak v robcu za vratom zavezan, ki si ga je trdo in krvavo zaslužil. Pa morebiti ne bo dosta veselja od stotinjakova imel, kajti na-nj že čaka davkar v Ribnici. Pa pustimo to, danes so vendar vsi veseli. Brhka točajka prinese dva velika hleba kruha in dva bokala vina na mizo, poleg pa samo eno kupico. Prvi si vodja odreže založaj, in potem vsi drugi za njim vsak s svojo kosturico. Naš prosti mož neče preje piti, predno si ni s kolikor toliko kruhom založil. Vse društvo pije iz ene iste kupice, kajti usta se ust ne bojé. Kupica kroži okrog „kakor solnce teče“ t. j. tako kakor kazalec na uri nikdar naopak, to je stara navada. Kakor je prvi založaj vodjin, tako je tudi prva kupica njegova. Ko jo je izpil, postavi jo pred svojega na levi roki sedečega tovariša, ter jo do vrha nalije. Vsakemu se mora kupica polna natočiti, kolikor le vina v nji stoji. Pri nataknanji se mora vrč z vinom zmerom tako prijeti, da vino izpod dlani teče, Bog obvari vrč tako držati, da bi vino čez dlan v kupico teklo. Tako natočenega vina se ne bi nobeden doteknil, kajti v tem vidi naš prosti človek neko coprnijo, ter si domišljuje, da bi tako natočeno vino pivcu moglo kakor že koli škodovati. Kader je kupica tri do štirikrat svoj solnčni obhod svršila, že je govorica v društvu precej živa, in živost narašča z vsakim novim ku-

svojega. Nezadovoljnost s krivo politiko slovenskih poslancev je na Kranjskem že občna postala in tudi tistih optimistov se že lotila, ki so mislili, da prav lahko in varno brez vse skrbi do drugih volitev mirno počivajo, ker so pri zadnjih volitvah zaporedoma zmagali z najboljšimi rodoljubi svojimi. Dópisnik „Sl. N.“ iz Zagreba se torej silno moti, ako misli, da so z nepraktično praktiko slov. oportuncev le mladi ljudje nezadovoljni, ki niso še z obema nogama v javno življenje stopili. To nam svedoči tabori v slov. Štajerji in v slov. Primorji. Ravno to pokazalo bi se na Kranjskem in jaz mislim tudi v slov. Gorotanu, ako bi se tudi tam kak tabor napravil. — Da dozdam na Kranjskem tabora še imeli nismo, dasiravno je znano, kako živahno se narodna zavest po taborih razvija, množi in utrjuje, krivo je bilo mislim to, da si ga merodajni možje menda niso sklicati upali, drugi narodnjaki pa ga niso sklicati hoteli, ker namreč še smerom žele razprtijo z lepa poravnati ne pa je množiti. —

Naj torej slovenski drž. poslanci, ako si nečejo zaupanja svojih volilcev in Slovencev sploh popolnoma zapraviti, reichsrathske Nemcem in ministrom prav natanko razložé, s kako mero se Slovincem ravnopravnost meri. — Ako se njih besede spet prezrejo, od Nemcev zasmehujejo, ali se dr. Tomanu po stari navadi spet beseda odvzame, naj pri tej priči svojemu oportunistu slovo dajo in reichsrath zapuste, ali — če so vanj že tako zaljubljeni, da se od Blagotinščakov ločiti ne morejo, čeravno so od njih pri vsaki priliki zasmehovani, naj v leseni hiši k večjemu šo toliko časa ostanejo, da pride v njej poljsko (in morda tudi česko) vprašanje na vrsto. Takrat, če ne bo že vse prepozno, naj opomnijo visoko vlado, da se je l. 1867 ko se je dualizem prepravjal, ne le Poljakom, ampak tudi Slovincem obsirna avtonomija obljubila, ako se spravi z Ogrji v nasprotje ne postavijo; naj razložijo, da Slovenci v sedanjem stanju niso avtonomi, temveč — da molčim od 80.000 ogerskih in beneških Slovencev — na Štírskem, Koroškem in Primorskem v narodnem obziru tam, kjer so bili nekdanj in da jim se tudi na Kranjskem malo ali nič bolje ne godi; naj zahtevajo — opirajoči se na od 20.000 podpisov in sila važnih treh taborov potrjeno javno mnenje — zedinjeno Slovenijo in zedinjeni Sloveniji naj zahtevajo Česki in polski enako avtonomijo, kajti „pravica je temelj državam“, to je bilo in bo, in Slovence, ki je ravnopraven in še več ko ravnopraven, kedar je treba za vzdržanje Avstrije plačevali in v ogenj in smrt se za njo podajati, mora biti ravnopraven tudi kedar gre za narodno avtonomijo in tisto samostojnost, brez ktere je vsa ustavna svoboda zanj le sama gola sužnost, in do ktere ima, čeravno ni to na kakem pergamentu zapisano, pred Bogom in pred ljudmi drugim narodom enako pravico, dokler drugim narodom enako dobrovoljno težavne svoje dolžnosti proti skupni državi spolnuje. (Dalje prih.)

Minister Hasner o ravnopravnosti.

(Odgovor poslancu L. Svetcu.)

(Po stenogr. zapisniku 171. seje 8. marca 1869.)

..... Prihajam zdaj k enemu najtežavnejših vprašanj. Gosp. poslanec Svetec je zopet celo gromado obtožeb zoper vladu nakopičil, da ne izvršuje §. 19 državnih osnovnih postav.

V obče moram najprvo opomniti, da se te obtožbe vselej s tacim glasom prinašajo, kakor da bi vlada vse z nekimi predsodki začenjala, kakor da bi jej bila blagost ene narodnosti bolj na sreči kakor druge.

Gospodje! To je gotovo neopravičeno. Vendar, kar se izvršitve tega §. tiče, gotovo so tu velike težave.

Spominjam se dobro posvetovanj o tem paragrafu. Ko se je njegov tekst določeval, pomišljalo se, ali je dobro, da se v taki obliki postavi (formulira), ker se je reklo: Naposled se nalaga vladi dolžnost, ktere ne bo mogla spolnovati, in paragraf stoji potem samo na papirji.

pičnem obhodom. Srca so se ogrela, oči se začno svetiti, lica goreti. S prva je samo gospodar govoril, vsi drugi pa le poslušali, ko je pa prvemu poželenju zadovoljeno, začenjajo se tudi drugi glasiti in nazadnje se prekopolitne razgovarjanje v velik nereden hruš in truš, v katerem skoraj drug drugega ne razume. Nered trpi tako dolgo, da se kakšna pesem zapoje. Najveselejši zapoje:

Le, bratci, vinca pijmo,
Naj voda tam stoji!
Zato smo skupaj prišli,
Da b' dobre volje b'li itd.

Vsi drugi jo pa za njim zakrožijo, kakor pač kdo vé in zna. Petje v takih društvih ni kakor pomladanski dež, ki lepo pohlevno pada, ali kakor vetriček, ki prijetno pihlja, ali kakor reka, ki mirno in enakomerno teče; — nak, petje v takih društvih je kakor huda ura, ki oblake trga; kakor povodenj, ki vse razkvaši. V tem pogledu se Slovenci ostro ločijo od Hrvatov. Slovensko vinsko društvo hudo razsaja, hrvaško je pa skoz redno in „parlamentarno.“ Kader je veselje vrhunec doraslo začne se bratenje. Tista dva, ki sta se namenila, pobratiti se, primeta vsak svojo polno kupico, in sicer tako, da jo samo s palcem in sredincem za dno držita. Tako kupice držé, pinkneta trikrat poredoma, časih tako čvrsto, da vino s kupice plahutne, ki se med palcem in mezinem tako lahko sem ter tje zagugate. Pinki morajo čisto zvneti, črepinji glas je slabo znamenje. Ko sta tako trikrat pinknila, okleneta desni roki drugo v drugo, ter tako sklenena izpijeta vsak svojo kupo na dušek, ali kakor se reče: do malega prsta. V potrditev, da ste kupi do zadnje kaplje prazni, trčita še s kupnima kopitoma vkupno, potem si sežeta dlan v dlan, ter se na oboja lica poljubita. Zapazil sem, da se v nekih, posebno južno-zapadnih krajih naše domovine, naši prosti ljudje raje na lica nego na usta poljubujejo. S tem pa pobratitev še ni dovršena. Za roki se držé se trikrat v krogu zabrneta, ali bolje rekoč zarajata, skleneni roki nad glavi vzdigneta, naglo drug drugega spustita, ter kot zadnjo djanjo pobratjenja s prsti pokneta. G. Matija Majar mi je pravil, da se v Ziljski

Tolažilo se je pa s tem: „Ultra posse nemo tenetur“, kar ni mogoče, tega se tirjati ne more, češ, to je naravno; in jaz mislim, da je res naravno.

Ako jaz tirjatve g. poslanca prav razumem, imele so svoje središče posebno v želji višega učilišča.

Kar se drugih šolskih zadev dostaja, znano je pač, da je velik del postavodajanja o ljudskem in srednjem šolstvu prepuščen deželam, in pač se more skrb za oskrbovanje in potrošenje denarjev, vsaj v prvi vrsti od njih, in le v drugi vrsti dopolnovanje od države pričakovati.

Kar se torej viših šol tiče, pripoznam, da bi z največjim veseljem vsaki deželi eno višje učilišče napravil, to se ve da, ako bi jej zares koristilo.

A najprej moram opomniti, da višje učilišče v vseh razmerah tirja za podlogo neko stopinjo razvitka dotičnega naroda. Višje učilišče postavlja, dokler ni do neke stopinje razvite literature, to se pravi višje učilišče postaviti, ki nima nič ali malo sposobnih učiteljev in le malo učencev, in ktero je bolj po imenu, kakor po bitji na svetu; to se prav za prav pravi, hišo zidati pri strehi začeti.

Vlada ima odločen namen, tudi na tem polji vse, kar je mogoče, žrtvovati in te žrtve drž. zboru predložiti; a dvombe ni, da ne more vlada drugega stopa nastopiti, kakor da z ljudsko šolo začne, potem k srednji šoli višje stopi, in kadej je socialna podloga neke kulture ustvarjena, nahaja se potem v stanu, vseučilišče ustanoviti.

Ako pak je zbornica družih misli, vlada se ne bo ustavljala, ako jej poda zbornica potrebnih pripomočkov.

Opomnil sem že, da je, kar se Italije tiče, vlada sicer prepričana, da so pri italijanskem narodu kulturni pogoji; ali s samimi predavanji v italijanskem jeziku na kaki neitalijanski univerzi je prav malo storjeno.

Vlada je že večkrat poskušala, poskušnje so pa spodletele.

Sicer pa s tem ne pravim, da se te poskušnje ne bodo ponovile. S pravniško akademijo tudi ni tako pomagano, kakor je želeli. Vlada se mora odločiti in v principu izgovoriti se proti pravniškim akademijam.

Pravniška akademija, ki nima tudi filozofične fakultete na strani, je zavod brez podloge. Deželi ni ustrezno, ako nima ob enem tudi dela višjega učilišča, ki podaje za učiteljske kandidate pomočke do izobrazbe. Filozofična fakulteta je pa zopet v širšem raztezanju — in širje raztezanje mora imeti, ako hoče služiti svojemu bitju, če hoče svojega imena vredna biti — skoro zapravljen stvar, če se ob enem ne naslanja medicinska fakulteta na njo. Tako se vrtimo v okrogu, da moramo reči: ali izdajemo denar zastoj, ali pa moramo ustanoviti univerzo. In tu prihajam do točke, ki je skupna (gemeinsam). V tistih delih države, kjer je danes prebivalstvo maloštevilno, res je težavna stvar, že za tegadelj take zavode ustanovljati, ki mnogo stroškov prizadevajo, ker se lahko že naprej vidi, da ne bo samo le malo popolnoma pripravljenih kandidatov za učiteljstvo prosilo, temuč da je tudi malo učencev pričakovati... (Ko je minister Hasner še ob enem poslancu ljubici na njegovo interpelacijo zaradi dalmatinskih šol v istem zmislu odgovarjal, končuje): To je bitstveno, kar imam odgovoriti na pozivljanja, ki so se na-me obručala. Skupno torej morem reči, da mi bodo gospodje priznali, da so težavnosti, ki se imajo premagati, posebno velike in upam, da ste prepričani, da vladi vsaj dobre volje ne manjka, da bi premagala te težavnosti." Tako je minister Hasner govoril. Zbornico je menda prepričal, — pa tudi nas je prepričal, samo da o nečem družem, nego je v namenu govorora. O tem prihodnjič.

Dopisi.

Iz Prage 10. marca [Izv. dop.] Tudi zadnje govorjenje in pisanje o spravi s Čehi je, kakor vselej, naglo potihnilo; le sem ter tje se še ogla-

dolini po poroki zakonska tudi tako za roki drže trikrat zabrneta, roki nad glavo spustita, in s prsti pokneta. V prejšnjih letih se je to po svršenem poročanju celo pred oltarjem godilo, zdaj pa ker je pred oltarjem zabrnjeno, zgodi se v prvi bližnji krčmi. Pri tem se tudi nekaj reče, Majar mi je povedal kaj, pa sem pozabil. Majar misli, da je to še ostanek poganskega poročanja. Pobratenca si večkrat najmeta iz društva dve priči, ki sklop-ljeno bratovščino s tem potrdite, da med seboj in s pobratenci pinknete, in vsak svojo kupico zvrneta.

Vsi vinski bratje stojé med seboj v veliki bratovščini. Ta bratovščina sicer nima svojega izvoljenega predsednika, svojega odbora, in obletnih shodov, pa vendar obstoji, in vinska bratovščina je morebiti največje društvo na tem svetu. Vinskih bratov je povsod dosti. Tudi ženske se med seboj pri vinu sestričijo. Žal mi je, ka moram reči, da jaz nisem nikdar prilike imel, ženske se sestričiti videti, zato tudi ne vem, ali se sestričenje ravno tako obavlja, kakor bratenje, ali so pri tem kakšni posebni običaji v navedi. Morebiti bi to kdo drugi povedati znal. Vinski brat pravi: pečen kruh, grozdjeva juha, pa še nekaj, to dušo priveže. Za-nj ta svet ni dolina solz, ampak gorica vinskih kapljic. Vinski brat, samo da ima ljubi vinček, pa ljubi tobaček, pa je zadovoljen, višjega poželenja nima. Kader pride skrajna ura, ga le to skrbi, kdo bo po njegovi smrti vino čestil. V narodni pesmi tako-le zdihne:

Oj vince, vince i vince erljeno!
Kdo bo vince tebe pil,
Kad ja budem v grobu gnijil
Oj vince, vince i vince erljeno!

Kader vmrje si želi pod pinim kapom pokopanemu biti. Na grobu mu pa morajo vinski bratje tisto narodno zapeti, ki pravi:

O ja! on je bil vinski brat,
O ja! pil ga je rad itd.

(Dalje prih.)

si kdo, ki bi reč rad na dnevnem redu obdržal, in če ni drugače, si eno izmisli; tako na primer govoré nekteri o pogovorih, ktere je imel dr. Sladkovsky na Dunaji v merodajnih političnih krogih zaradi sprave, in telegraf na Dunaji in tukaj ima vsak dan kaj novega naznanjati o tem ali onem rezultatu itd. Tu imajo namreč „Presse“, „Debatte“ in drugi časniki neke dopisune, ki si posebno dopadajo v nesramnih lažeh in obrekovanji; in tukajšnji listi imajo zopet enake na Dunaji. Ti korespondente vse bolj vedo, kaj se v našem taboru godi nego mi; in od tod prihaja, da se reči, ki bi imeli že davno vedeti, izvemo še le iz dunajskih listov. Lahko si mislite koliko je na tacihi dopisih resničnega. — Ko bi tiča po petju ne poznali, bi se nam čudno zdelo, kako je to, da se ravno oni listi, ki so preteklo leto naj bolj na nas kričali, odrekovali nam vsako važnost, ki so naravnost trdili, da za Čeha ni treba nikakoršne sprave, temveč le policije, in še enkrat policije, pa še nekoliko vojakov, da se ravno oni listi pravim, naj več pečajo s česko spravo, in največ vedó, kako je ta ali oni govoril, kako je ta ali ona stranka pripravljena za to in ono. Skušnja nas je učila spoznati naše ljudi. —

Kakor pri vas, tako vidijo trdi naši nasprotniki v vsakem giblju krajšanje svojih pravic, hodijo pometati pred naše prage, pred svojim pa puste smeti v svetem miru. Ako se kaj zgodi od naše narodne stranke, so že oni tu, in nam predmetavajo krivičnost, sebičnost in kaj vem še kaj drugega enacega. Tako so vjeli zadnji čas zopet priložnost, poseči malo na našo stran. Mestno svetovalstvo je namreč sklenilo vpelati v Pragi novo številjenje, ki bi imelo nalogo pražke prebivalce na tanko sešteti, zraven pa tudi določiti, koliko prebivalcev je te ali one narodnosti, te ali one vere in sploh vse reči, ktere slišijo k številjenju. To se pri tacihi priložnostih vselej in skoraj povsod godi. Našim nasprotnikom pa to ni nikakor po volji; pa zakaj ne? Sami so pripoznali, da za to ne, ker hoče narodno mesto svetovalstvo s tem jasno in konečno dokazati, da je Praga česko, ne pa kakor oni hočijo nemško mesto. Boje se, da bi se na zbal kakošni Nemec, in bi se podpisal za Čeha, „že zaradi ljubega miru“, kakor pravijo. Slabo zadosti in sramotno za celo stranko, če nimajo toliko zaupanja do svojih ljudi. Tako lahko jim potem seveda ne pojde, tebi nič meni nič „Prago“, vkljub vsem fanatičnim Čehom in panslavistom (kakor sem čital zadnjič v nekem nemškem listu) za nemško mesto proklamirati, kakor so delali do zdaj. Pokazalo se bo, da je kakor mora biti — Praga res naše mesto.

„Novi Pozor“ prinaša 13. t. m. sledeče

odprto pismo

g. dru. Tomanu, državnemu poslancu. *)

Blagorodni gospod!

Ko ste bili pred dvema letoma izvoljeni v Kranjski deželni zbor, prevzeli ste z volitvijo težavno pa častno dolžnost, pozabivši vseh osebnih interesov delati za srečo naše raztrgane domovine in boriti se za pravice našega že tisoč let pod tujčevu peto trpečega slovenskega naroda.

Ta sveta čast pak Vam je naložila tudi veliko odgovornost, ktere niste dolžni samo svojim volilem, a vsemu slovenskemu narodu in torej tudi nam, njegovim zvestim sinovom.

Mislimo torej, da ne morete imeti nič zoper to, ako mi, kterih očetje so Vas, blagorodni gospod, že trikrat z ogromno večino volili v deželni zbor; mi, kterih domovina je Vam o najvažnejših trenutkih izročala najvažnša svoja opravila; mi, kterim samim bode enkrat velika naloga, na Vašem mestu delati za slavo in svobodo našega nesrečnega naroda; ako mi odkritosrčno povemo svojo misel o Vašem in Vaših slovenskih tovarišev javnem delovanji preteklih dveh let.

Naša sodba bode kratka, pa odkrita.

V srce nas je bolelo, ko smo videli, da ste se izneverili zastavi federalizma, ktereга ste Vi blagorodni gospod, tolikrat kot edino mogočo rešitev naših razmer imenovali, da ste iz boječnosti pred vlado, iz strahopetnosti šli v „nepostavni državni zbor“ (da rabimo Vaše in Vaših tovarišev lastne besede); da ste ondi delali ne proti vladi, a za vlado, ne proti dualizmu, a za dualizem — „nesrečo“ Slovenije!

Kar se je godilo od 5. junija 1867 v državnem zboru, bil je samo nasledek Vaše nedosledne politike. Zatorej Vam ne bomo pravili, kako ste delali greh za grehom od tega, za vsakega slovenskega domoljuba sramotnega dneva. Ne bomo Vam pripovedovali, kako ste žalili naša svobodomiselná načela s svojim glasovanjem o konkordatu, o verstih postavah, ob odgovornosti ministrov, ob izjemnem stanu na Českem, o smrtni kazni o povišanji kravačega davka in o drugih jako važnih vprašanjih. Dosti bodi, ako rečemo, da ste s svojo oportunistko, nedosledno politiko izgubili spoštovanje naših prijateljev in nasprotnikov. Slovenci narod pak, ki Vam je izročil najsvetejše svoje pravice v brambo in varstvo, bode zahteval od Vas odgovora za Vaše delovanje. In tudi mi, njegovi sinovi, ki smo molčali do zdaj, ne moremo dalje molčati. Vprašamo Vas, kaj ste zaslužili s svojo neslovensko politiko? Kaj ste prejeli za to, da ste nesrečni mali narod slovenski odcepili od vsega pravega slovanstva? Kaj je bilo plačilo Vašega vladnega službovanja?

Nekaj pedi železnice! — In morda še kaj drugega? — Da! Za plačilo ste prejeli vlado, ki pravi da naj si sami zidamo narodne šole, če jih hočemo imeti, da naj sami skrbimo za njene uradnike, ki bodo imeli voljo v našem jeziku govoriti z nami; vlado, ki pravi, da nikdar ne spolni prve točke slovenskega programa, da nikdar ne zjedini razkosane naše domovine v eno administrativno celoto; vlado, ki neusmiljeno zatira bratovski nam narod, ker noče svoje nesreče iskati v decemberski ustavi, ktero

*) V pondeljek se je to pismo tudi nam poslalo, ko je bilo že stavljeno iz „Pozora.“ Vredn.